

Leto 1981 se je sklenilo, za nekatere filmske ustvarjalce in ljubitelje uspešno, za druge manj, predvsem pa nam bo vsem ostalo v spominu po mnogih, premnogih slovesih od ljudi, ki so se predajali filmu, izgorevali zanj. Nekateri med njimi so mu že dali vse, kar so zmogli in botra s koso jih ni nepričakovano obiskala. Kljub temu da nam je žal za njimi, vemo, da jih bomo še in še spremljali na filmskih platnih, zato nam je bolj hudo za onimi, od katerih bi pričakovali nove filmske dosežke.

Od mnogih smo se že poslovili s pisano besedo, ostane nam še, da spregovorimo nekaj o tistih, ki so odhajali v zadnjih mesecih preteklega leta.

William Holden

Imenovali so ga "nice boy", kajti v svojih prvih filmih je bil vedno zlihan in nasmejan, prijazen in predvsem ne preveč vpadljiv v vlogah, ki mu niso napovedovale kakšne bleščeče kariere. Toda iz palete različnih in pestrih likov, ki jih je — po rojstvu William Franklin Beedle jr. — oblikoval vse od 1939 naprej (*Zlati deček*) se je ob srečanju z Billom Wilderjem deset let kasneje razvil ne le v pravega karakternega igralca, marveč se je počasi začel vzpenjati tudi po stopnicah zvezdnitva — tiste vrste, zaradi katerega so se polnile dvorane po eni strani in zaradi katerega so se polnili stolpci v rubrikah filmske kritike. Zablestel je v *Sunset Boulevardu* in bil predlagan za Oskarja, ki ga je prejel tri leta kasneje, se pravi 1953. za vlogo neskrupuloznega častnika v taborišču *Stalag 17*. Videli smo ga tudi v *Včeraj rojeni, Sabrini, Mostu na reki Kwai, Alvarezu Kellyju, Ključu, Svetu Suzy Wong, Casino Royalu* pa še v *Maščevalcih, Divji tolpi* in nazadnje v *Fedoru*. Kot uspešen businessman je lahko sam izbiral vloge, saj ni bil odvisen od filma, zato v zadnjih letih ni pogosto nastopal. Lahko pa bi še mnogo let, saj jih je štel le 63, ko je novembra 1981 omahnil v smrt.

Natalie Wood

Natalie se je rodila kot Natasha Gurdin 1938. leta v družini, ki je bila zapisana odrskim deskam in zato ni presenetljivo, da je tudi njo že kot otroka zaneslo nanje. Komaj pet let je že štela, ko je nastopila v nepomembni vlogici pod svojim pravi imenom v *Srečni deželi*, dve leti potem pa jo je bilo moč videti že v pravi otroški vlogi z novim imenom v filmu *Jutri je za vselej*. Smola ali nesreča te nadarjene, brhke in čedne deklice je bila, da so v njenem odrasčanju, prehajanju iz obdobja v obdobje nastajale vrzeli, v katerih ni bila potrebna, ni bila iskana, predvsem pa ne za vloge, ki bi bile primerne zanje. Kot mladenka se je uveljavila v Rayevem *Uporniku brez razloga* ob strani Jamesa Deana, priljubila se je vsem kot *Marjorie Morningstar*, prav zablestela pa je v *Razkošju v travi, Ciganki, Ljubezni z neznancem*, v filmu *To posestvo je prekleto* in še posebej kot Maria v *Zgodbi z Zahodne strani*. Nazadnje je igrala v *Zadnjih ameriških zakonih*, svojega res zadnjega filma pa ni uspela dokončati, kajti sloke, zdaj vihrave zdaj umirjene večne mladenke z velikimi rjavimi očmi od decembra 1981 ni več.

Robert Montgomery

Bil je igralec in režiser — in še mnogo drugega, ko je 1926. leta prišel k filmu. Bil je uspešen ustvarjalec, čeprav je težko pozabiti leto 1952, ko je dobil odlikovanje za "pogumnega ameriškega državljana v boju proti infiltraciji komunizma na področju filma in radia". O mrtvih vse dobro, zato se raje spomnimo, da je igral v neštetihih filmih ob strani največjih hollywoodskih zvezd od Joan Crawford prek Grete Garbo do Ingrid Bergman, pod vodstvom znanih režiserjev, med njimi Hitchcocka v *Gospo in gospodu Smith*, po vojni pa je začel tudi režirati in prav njegova prva kriminalka *Gospa v jezeru* ga je tudi prva proslavila. Prišli so še filmi *Zajahaj rožnatega konja* in drugi do *Galanth ur*, nato pa se je počasi poslovil od filma na račun politike. Rodil se je 1904. leta in umrl oktobra lani, njegovo filmsko delo pa nadaljuje hčerka Elizabeth, ki je uspešna na televiziji.

Melvyn Douglas

Natanko osemdeset let je minilo, kar se je rodil kot Melvyn Hesselberg in nato kot mladenič postal interpret v Shakespeareovem repertoarju. Pot ga je vodila na Broadway in kot ljubimca širokega občinstva ga je privedla še k filmu. Leta 1931 je debitiral ob strani Glorie Swanson v filmu *Nocoj ali nikoli*. Kasneje so mu nalepili vzdevek "mojstra vzvišenega sloga" v komedijah, med katerimi je bila tudi *Ninočka*, potem pa je prišel dolg premor, skoraj deset let je trajal, od 1952. do 1961. In pojavil se je povsem nov igralec, resen, odločen, po potrebi tudi surov. Za vlogo v filmu *Hud* je leta 1963. dobil Oskarja. V stranski vlogi smo ga videli še pred nedavnim v Ashbyjevem filmu *Dobrodošli, gospod Chance*, pojavil pa se je tudi v Polanskega *Najemniku*. Od vlog in od nas se je poslovil septembra lani.

Paddy Chayefsky

O scenaristih v ameriških filmih govorimo zdaj vedno pogosteje. Včasih smo jih ob vsem drugem blišču, ki je sijal iz hollywoodskih filmov zanemarjali. A vendar je nekaj imen, ki bi nas morala že dolgo poprej opozoriti, da scenaristova predloga nudi kakovosten končni rezultat. Med temi imeni je tudi Paddy Chayefsky, ki se je najprej ukvarjal z odrskimi deli, glasbenimi komedijami, z ustvarjanjem, do katerega je prišel po naključju, ko je kot ranjenec dolgo ležal v bolnišnici. Potem je postal eden najbolj iskanih scenaristov ameriških televizijskih postaj, za katere je tudi napisal *Marty*, TV igro, iz katere je kasneje nastal film. Že z njim je dobil Oskarja 1955. leta. Podpisal se je tudi pod *Fantovščino, Boginjo, Sredi noči, Amerikanizacijo Emily, Prebarvaj svoj voz* in druge. Njegova posebnost je bila udarno zadiranje v socialno problematiko, analiza tako imenovanega malega človeka in vsem razumljivo in neolepšano podajanje izsekov iz ameriške družbe. Vrzal, ki je nastala z njegovo smrtjo oktobra, ko je štel 58 let, bo gotovo več kot opazna tako pri filmu kot na televiziji.

Lotte Lenya

Še ene starejše velike dame gledaliških, pevskih odrov in filma ni več. Najbolj nam bo ostala v spominu po vlogi v *Beraški operi* iz 1934. leta, za katero je napisal glasbo njen soprog Kurt Weill in sploh so bili Brecht, Kurt in Lotte neločljivi prijatelji in ustvarjalci mnogih odrskih stvaritev in songov, ki so prepotovali svet. Lotte se je rodila kot Karoline Klamauer leta 1900 na Dunaju, kjer je tudi študirala ples in gledališko igro, njena kariera pa se je začela v Nemčiji, kjer je poleg *Beraške opere* blestela tudi v *Vzponu in padcu mesta Mahagonny*. Tudi, ko se je 1933. leta preselila v New York, še bolj natančno v njegov predel Greenwich Village, je s svojim nenavadnim, malce hripavim nizkim glasom ponavljala evropske uspehe, nastopila je v filmih *Rimske počitnice gospe Stone, Iz Rusije z ljubeznijo* in drugih, sredi petdesetih let se je spet srečala z Brechtom v Berlinu ter nastopila na mnogih koncertih in posnela številne plošče v Evropi in Ameriki, umrla pa je lani koncem novembra.

Miša Grčar